

8. Land A.H. An automatic method of solving discrete programming problems / A.H. Land, A.G. Doig // *Econometrica*. – 1960. – # 28 , pp.497-520.

Рецензент: Войнаренко М.П., д.е.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи, перший проректор Хмельницького національного університету

10.09.2015

УДК 364.48

Ільїн Сергій

МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТЕРИТОРІЇ

У статті визначено сучасні проблеми, що мають негативний вплив на функціонування соціальної інфраструктури, та сформульовано пріоритетні напрями її розвитку, що сприятимуть оновленню та модернізації виробництва і організації послуг в основних сферах соціальної інфраструктури, покращенню умов життєдіяльності населення та зростання його добробуту. Запропоновано комплексний механізм розвитку соціальної інфраструктури, що включає в себе такі структурні елементи: мету; принципи; завдання; функції; суб'єкти; об'єкти; пріоритетні напрямки та інструменти розвитку соціальної інфраструктури. Функціонування механізму розвитку соціальної інфраструктури території передбачає правове, адміністративно-організаційне, науково-методичне, фінансове та кадрове забезпечення. Реалізація запропонованого механізму сприятиме підвищенню рівня ефективності соціально-економічного розвитку держави та створенню комплексу життєвих благ, необхідних для забезпечення високої якості формування ресурсів праці.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, об'єкти соціальної інфраструктури, механізм розвитку соціальної інфраструктури, ресурсне забезпечення, інструменти розвитку, пріоритетні напрямки розвитку соціальної інфраструктури.

МЕХАНИЗМ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ ТЕРРИТОРИИ

В статье определены современные проблемы, имеющие негативное влияние на функционирование социальной инфраструктуры, и сформулированы приоритетные направления ее развития, способствующие обновлению и модернизации производства и организации услуг в основных сферах социальной инфраструктуры, улучшению условий жизнедеятельности населения и рост его благосостояния. Предложен комплексный механизм развития социальной инфраструктуры, включающей в себя следующие структурные элементы: цель; принципы; задачи; функции; субъекты; объекты; приоритетные направления и инструменты развития социальной инфраструктуры. Функционирование механизма развития социальной инфраструктуры территории предусматривает правовое, административно-организационное, научно-методическое, финансовое и кадровое обеспечение. Реализация предложенного механизма будет способствовать повышению уровня эффективности социально-экономического развития государства и созданию комплекса жизненных благ, необходимых для обеспечения высокого качества формирования ресурсов труда.

Ключевые слова: социальная инфраструктура, объекты социальной инфраструктуры, механизм развития социальной инфраструктуры, ресурсное обеспечение, инструменты развития, приоритетные направления развития социальной инфраструктуры.

MECHANISM OF SOCIAL INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT OF THE TERRITORY

In the article the modern problems that have a negative impact on the functioning of the social infrastructure are defined, and the priorities of its development, which contribute to the renewal and modernization of production and organization of services in key areas of social infrastructure, improving the living conditions of the population and the growth of its wealth, are formulated. A comprehensive mechanism for the social infrastructure development, which includes the following structural elements: the purpose; principles; tasks; function; actors; facilities;

priorities and instruments of social infrastructure development is proposed. Functioning of the social infrastructure development mechanism of the territory presupposes the legal, administrative, organizational, methodological, financial and personnel support. Implementation of the proposed mechanism will contribute to enhancing the effectiveness of social and economic development of the country and creation of a complex of vital goods needed to ensure the quality of labor resources formation.

Keywords: social infrastructure, objects of social infrastructure, social infrastructure development mechanism, resource support, development instruments, priorities of social infrastructure development.

Постановка проблеми. Потреба в підвищенні життєвого рівня населення орієнтує державну соціальну політику на подолання територіальних відмінностей в умовах життєдіяльності людей. Вирішення цієї проблеми на сучасному етапі розвитку України має здійснюватися шляхом забезпечення кожному громадянину рівного доступу до матеріальних та духовних благ і послуг, у тому числі на засадах раціональної організації мережі об'єктів соціального призначення. Через це все більшого значення при розробці сучасної державної соціальної політики набуває проблема розвитку соціальної інфраструктури, функціонування якої спрямоване на задоволення особистих потреб, забезпечення необхідних умов для життєдіяльності та інтелектуального розвитку людей на тій чи іншій території. Об'єктивні зміни в суспільному розвитку, що відбуваються сьогодні під впливом трансформаційних перетворень, обумовлюють корінні зміни в організації соціальної інфраструктури, що потребує оновлення методологічних підходів до її дослідження та розробки прогресивних методів розвитку і функціонування соціальної інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасних умовах проблемам дослідження соціальної інфраструктури присвячені праці таких відомих вчених як В.П. Антонюк [1], С.І. Бандур [2], В.М. Геєць, І.Ф. Гнибіденко, Б.М. Данилишин, М.І. Долішній, С.І. Дорогунцов, Т.А. Заяць, В.І. Куценко, Е.М. Лібанова, Л.М. Логачова [3], В.М. Новіков [4], В.В. Паціорковський, К.В. Прокопишак, У.Я. Садова, Л.К. Семів, В.В. Соляр [5], Л.Г. Чернюк, В.В. Юрчишин, А.Г. Ягодка, К.І. Якуба, Л.А. Янковська та ін. Науковці досліджують теоретичні аспекти розвитку соціальної інфраструктури, визначають її роль у

розвитку України, виявляють проблеми управління соціальною інфраструктурою.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на високий рівень досліджень і велику кількість загальнотеоретичних робіт, недостатньо дослідженим залишається питання вирішення проблем розвитку соціальної інфраструктури, оцінки сучасного стану соціальної інфраструктури та визначення напрямів її удосконалення. Аналіз існуючих методичних підходів до розвитку соціальної інфраструктури показав, що комплексного підходу, застосування якого забезпечувало б усебічну оцінку та ефективну його реалізацію, на сьогодні не вироблено. Загалом, проблеми удосконалення та управління розвитком соціальної інфраструктури ще не знайшли свого вирішення.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення сучасних проблем, що мають негативний вплив на функціонування соціальної інфраструктури, та пріоритетних напрямів її розвитку, розробка комплексного механізму розвитку соціальної інфраструктури території, що сприятиме покращенню умов життєдіяльності населення та зростання його добробуту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Удосконалення якості життя населення є пріоритетним напрямом розвитку країни та є можливим тільки в результаті системного підходу до вирішення цілого комплексу задач різного характеру: підвищення рівня життя населення, створення умов для задоволення потреб населення тощо. У даному комплексі задач помітне місце займає і розвиток соціальної інфраструктури. У контексті удосконалення якості життя населення соціальну інфраструктуру доцільно розглядати як сукупність об'єктів окремих галузей, що сприяють життєдіяльності суспільства, метою функціонування яких є забезпечення загального рівня життя населення та гармонійного його розвитку, тобто соціальна інфраструктура являє собою елемент у структурі якості життя і тим самим визначає її характеристики. З іншого боку, якість життя населення також впливає на затребуваність, стан послуг об'єктів соціальної інфраструктури. Відповідно, на розвиток соціальної інфраструктури, в свою чергу, впливає низка чинників – компонентів якості життя населення.

На сучасному етапі розвиток соціальної інфраструктури ще відстає від реальних потреб населення. Слід зазначити, що практично

всі складові інфраструктури знаходяться в незадовільному стані. Серед найгостріших проблем розвитку соціальної інфраструктури необхідно виділити такі: невпорядкованість відносин власності на об'єкти соціальної інфраструктури; повільні темпи реформування та реорганізації соціальної інфраструктури; недостатність бюджетних коштів для ефективного функціонування та розвитку відповідних об'єктів та відсутність дієвих стимулів залучення коштів з інших джерел; недосконала система територіального розміщення об'єктів соціальної інфраструктури; недостатній рівень кадрового забезпечення, низька кваліфікація працюючих та незадовільні умови праці у галузі; низька якість послуг, що надаються населенню об'єктами соціальної інфраструктури тощо. Розвиток соціальної інфраструктури потребує більш повного урахування не тільки потреб населення в послугах, а й попиту на них та пропозиції, всебічного обґрунтування управлінських рішень щодо формування ринкових відносин у сфері реалізації соціальних послуг.

Основні напрямки розвитку соціальної інфраструктури в аспекті забезпечення якості життя населення базуються на умовах ефективності об'єктів соціальної інфраструктури, у зв'язку з чим можна виділити наступні напрямки: збільшення кількості і різноманітності об'єктів, що надають населенню різні блага та послуги; формування у потенційних споживачів відповідних високій якості життя потреб і нормативно ціннісної системи; надання населенню достатньої інформації про функції об'єктів соціальної інфраструктури, правилах користування їх послугами; забезпечення доступності послуг соціальної інфраструктури для більшої частини населення; підвищення якості обслуговування в розглянутій системі. Кожен з напрямків розвитку соціальної інфраструктури взаємопов'язаний з іншим: тільки поступовий розвиток кожного з них може привести в цілому до гармонійного розвитку всієї системи.

Поліпшення ефективності функціонування об'єктів соціальної інфраструктури України та її регіонів з метою створення відповідних умов для підвищення якості життя населення та забезпечення суспільного прогресу має базуватися на комплексному підході. Тобто розвиток соціальної інфраструктури як цілісної системи елементів, спрямованих на формування умов, необхідних для організації повноцінного перебування людини в різних сферах і гармонійного

розвитку особистості, потребує створення комплексного механізму, що надає можливість здійснити розгорнуту оцінку параметрів, які характеризують рівень і якість життя населення.

Реалізація запропонованих підходів сприятиме формуванню механізму розвитку соціальної інфраструктури території, що включає в себе такі структурні елементи: мету; принципи; завдання; функції; методи; критерії оцінки рівня розвиненості соціальної інфраструктури; суб'єкти; об'єкти; пріоритетні напрямки, фактори та інструменти забезпечення розвитку соціальної інфраструктури (рис. 1). Важливою умовою успішного їх здійснення є узгодження інтересів держави, роботодавців, розробка і реалізація спільних програм соціального супроводження економічних перетворень.

Сутність механізму розвитку соціальної інфраструктури більш повно розкриває мета його функціонування. Метою механізму розвитку соціальної інфраструктури є формування сприятливих умов соціального відтворення й усебічного життєзабезпечення особистості й соціальної спільності, а також задоволення нагальних потреб людей, створення передумов для раціонального використання вільного часу, формування трудового потенціалу суспільства, що відповідає вимогам сучасності.

Головна мета функціонування механізму розвитку соціальної інфраструктури визначає основні завдання соціальної інфраструктури, реалізація яких на практиці призводить до створення важливих елементів соціальної сфери держави. До основних завдань механізму розвитку соціальної інфраструктури належать: забезпечення гідного рівня життя громадян; сприяння всебічному розвитку особистості, формуванню у неї певного набору соціальних якостей; орієнтація на інтереси населення та відтворення умов його розвитку; задоволення потреб у таких сферах суспільного життя, як освіта, соціальне забезпечення, охорона здоров'я, культура тощо.

Методичні основи формування механізму забезпечення продуктивності зайнятості населення базуються на сукупності певних принципів, які обумовлюють функції, завдання механізму та ефективно його функціонування. Принципи характеризують одночасно зміст механізму і технологію його побудови, це обумовлює їх специфічну роль у процесі його формування. Принципи відображають зміст та взаємозв'язки основних компонентів взаємодії,

відносини і зв'язки, що встановилися в механізмі.

Ефективне функціонування механізму розвитку соціальної інфраструктури відбувається на основі відповідних принципів. Принципи, що покладено в основу функціонування механізму, доцільно поділити на загальноекономічного (науковості, динамічності, комплексності, збалансованості, системності, багатоваріантності, ефективності, територіальності) та специфічного (доцільності, гнучкості, ресурсозабезпеченості, мобільності, багато-функціональності, неперервності, соціальної орієнтації, соціальної узгодженості) характеру. Запропоновані принципи дають змогу визначити загальні ознаки механізму забезпечення продуктивності зайнятості населення:

- складність та багатofункціональність – можливість представлення механізму як сукупності елементів із власною структурою і функціями;

- об'єктивність – цілі його функціонування мають бути досяжними, чітко визначеними та формуватися з урахуванням усіх можливостей і загроз;

- ефективність – соціальна інфраструктура являє собою систему взаємозв'язків між її елементами, отже, для досягнення поставленої мети ця взаємодія повинна бути ефективною;

- науковість – управління соціальною інфраструктурою повинно мати науковий характер, тобто враховувати вимоги економічних законів розвитку, використовувати міжнародний досвід і сучасні методи економічних досліджень, ґрунтуватись на існуючих теоріях, методах, підходах, враховуючи їх переваги та недоліки;

- системність – поєднує взаємодію структури механізму, його функцій і методичного інструментарію;

- комплексність – взаємообумовлений і пропорційний розвиток складових механізму як єдиного цілого з метою забезпечення взаємозв'язку всіх підсистем і елементів соціальної інфраструктури;

- доцільність – це відповідне співвідношення між метою функціонування соціальної інфраструктури і діяльністю суб'єктів з реалізації цієї мети;

- багатоваріантність – передбачає, що механізм повинен включати правила та алгоритми вибору найбільш доцільного рішення щодо напрямів розвитку соціальної інфраструктури з урахуванням

аналізу максимально можливого числа його альтернативних варіантів на підставі зіставлення їх результативності і витрат;

- динамічність – можливість зміни структури механізму за умови зміни окремих чи сукупності його складових;

- відкритість – постійний зв'язок із зовнішнім середовищем та своєчасне отримання інформації;

- ресурсозабезпеченість – передбачає обов'язкове інформаційне, кадрове, фінансове, матеріально-технічне, організаційно-управлінське забезпечення всіх етапів процесу забезпечення продуктивності зайнятості;

- гнучкість – зміна структури механізму під впливом факторів одночасно зі стабільністю його основної функції.

Окреслені принципи дають змогу визначити механізм розвитку соціальної інфраструктури як сукупність взаємопов'язаних складових елементів і способів їх взаємодії у процесі розвитку соціальної інфраструктури, на основі певних принципів послідовної реалізації комплексу організаційних дій, спрямованих на забезпечення постійного, свідомо підтримуваного пропорційного розвитку об'єкта за допомогою використання спеціальних інструментів, методів і важелів управлінського впливу.

Функції механізму розвитку соціальної інфраструктури визначені та підпорядковані цілям соціального та економічного розвитку суспільства, а саме: формуванню сприятливих умов соціального відтворення й усебічного життєзабезпечення особистості й соціальної спільності. Функції умовно можна поділити на основні (регулятивна, інноваційна, інтеграційна, компенсаційна) та специфічні (виховна, організаційна, контрольна, навчально-освітня). До найбільш значущих цільових функцій механізму розвитку соціальної інфраструктури можна віднести: побудова високотехнологічного інфраструктурного комплексу країни; підвищення рівня і якості життя населення; забезпечення соціально-економічного зростання; забезпечення оптимальних житлово-комунальних і побутових умов життя населення; охорона здоров'я, покращення та збереження фізичного здоров'я населення; створення умов для формування прогресивних тенденцій у демографічних процесах; раціональне використання вільного часу людей; управління та охорона громадського порядку.

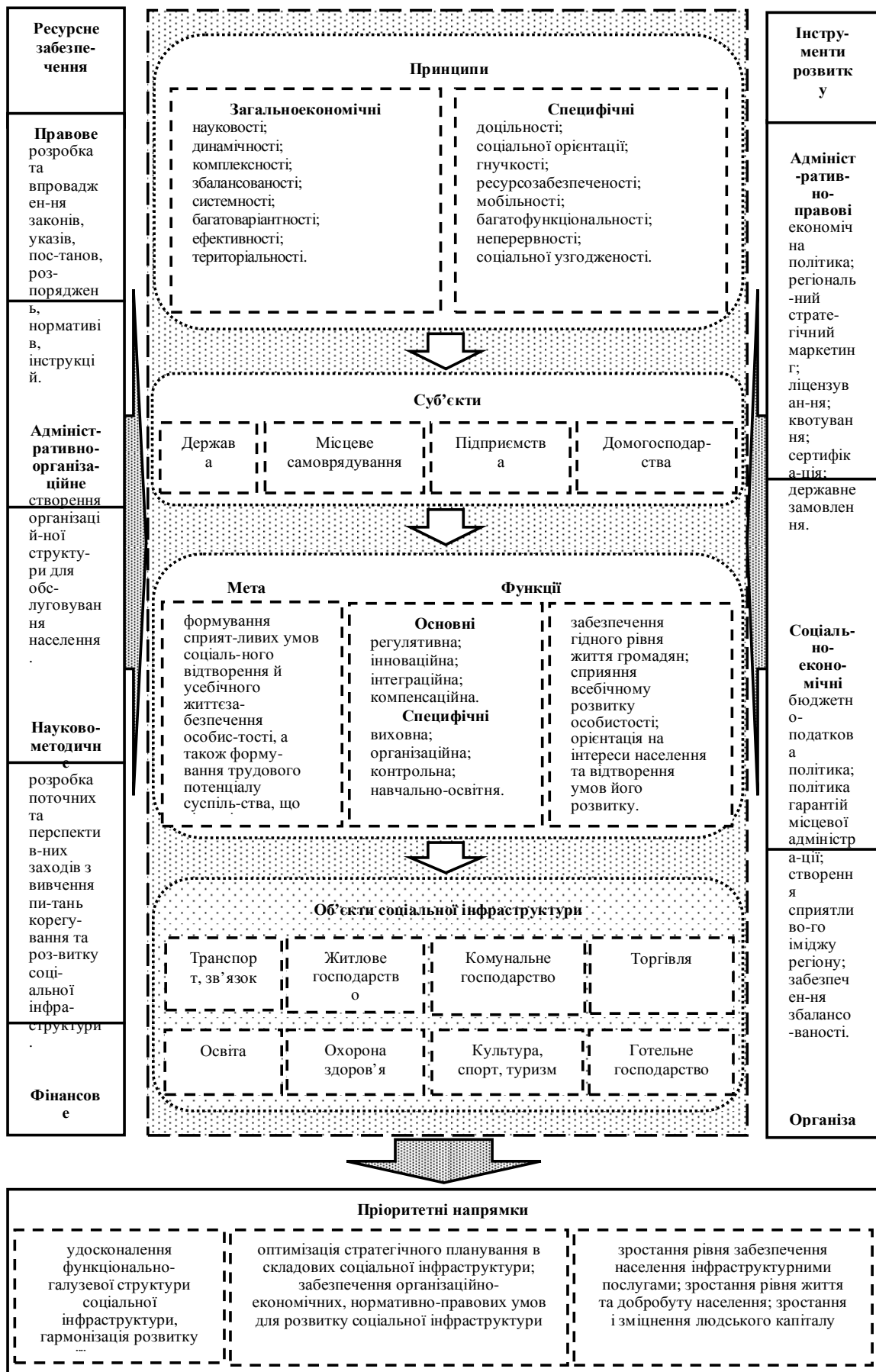

Рис. 1. Механізм розвитку соціальної інфраструктури території

Доцільно запропонувати наступні пріоритетні напрямки розвитку соціальної інфраструктури: удосконалення функціонально-галузевої структури соціальної інфраструктури, гармонізація розвитку її складових; зростання рівня забезпечення населення інфраструктурними послугами; оптимізація стратегічного планування в складових соціальної інфраструктури; забезпечення організаційно-економічних, нормативно-правових умов для розвитку соціальної інфраструктури; зростання рівня життя та добробуту населення; зростання і зміцнення людського капіталу.

Дієвими інструментами розвитку соціальної інфраструктури є: оптимізація інвестиційної діяльності, формування сприятливого інвестиційного клімату для залучення інвесторів; удосконалення нормативно-правової бази соціального розвитку; посилення методів регулювання фінансово-бюджетної, цінової, кредитної, податкової політики; розробка концептуальних підходів до формування стратегії розвитку соціальної інфраструктури; розширення взаємозв'язку об'єктів інфраструктури з іншими сферами діяльності; оптимізація територіальної структури і просторової організації; формування нових прогресивних структур; формування альтернативних форм власності; створення сприятливого іміджу регіону; раціоналізація державного регулювання соціального розвитку. Інструменти розвитку соціальної інфраструктури можна поділити на адміністративно-правові, соціально-економічні та організаційно-правові.

Функціонування запропонованого механізму розвитку соціальної інфраструктури території передбачає правове, адміністративно-організаційне, науково-методичне, фінансове та кадрове забезпечення.

Правове забезпечення реалізується через створення нормативно-правової бази розвитку соціальної інфраструктури, а саме: розробка та впровадження законів, указів, постанов, розпоряджень, нормативів, інструкцій.

Адміністративно-організаційне забезпечення механізму розвитку соціальної інфраструктури території передбачає створення організаційної структури для обслуговування населення з метою забезпечення загального рівня життя та гармонійного розвитку.

Запропонований механізм потребує науково-методичного забезпечення – розробки поточних та перспективних заходів з

вивчення питань корегування та розвитку соціальної інфраструктури, реалізації завдань інфраструктури щодо створення комплексу життєвих благ, необхідних для розширеного відтворення ресурсів праці, орієнтації на інтереси населення, сім'ї та відтворення умов їх розвитку. Важливо також організувати та проводити наукові дослідження з актуальних проблем функціонування соціальної інфраструктури шляхом співпраці з науково-дослідними установами.

Економічне та фінансове забезпечення потребує інноваційних змін та більш ефективного залучення держави, підприємців та місцевих органів до інвестування сфери соціальних послуг та безпосередньо самої інфраструктури. Фінансування механізму розвитку соціальної інфраструктури території доцільно здійснювати за рахунок таких джерел: кошти державного та місцевих бюджетів; державний та місцеві фонди соціальної адаптації, соціальної захищеності і громадські, державні та приватні фонди; кошти підприємств та власні кошти громадян.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Розвинена соціальна інфраструктура є необхідною умовою покращення рівня та якості життя населення і позитивно впливає на соціально-економічний розвиток держави, а реалізація запропонованого механізму сприятиме підвищенню рівня ефективності соціально-економічного розвитку держави та створенню комплексу життєвих благ, необхідних для забезпечення високої якості формування ресурсів праці. Таким чином, комплексний підхід до вирішення проблем розвитку соціальної інфраструктури сприятиме підвищенню активності трансформаційних процесів, удосконаленню функціонально-галузевої структури соціальної інфраструктури, гармонізації розвитку її складових, зростання і зміцнення людського капіталу, зростанню рівня забезпечення населення інфраструктурними послугами, зростанню рівня життя та добробуту населення.

Побудова дієвого механізму розвитку соціальної інфраструктури в Україні неможлива без залучення до обговорення його змісту всіх зацікавлених сторін: урядовців, держслужбовців, науковців. Впровадження та реалізація механізму потребує подальшого дослідження та удосконалення нормативної бази для регулювання соціальної інфраструктури, розвитку та вдосконалення методики оцінки рівня розвиненості соціальної інфраструктури,

визначення критеріїв оцінки рівня розвиненості та інструментів розвитку соціальної інфраструктури, дослідження особливостей державно-приватного партнерства в системі фінансування розвитку соціальної інфраструктури.

Література

1. Антонюк В. П. Формування інноваційної складової соціальної інфраструктури як умови забезпечення людського розвитку: наук. доп. / В. П. Антонюк, О. Д. Прогнімак ; Нац. акад. наук України, Ін-т економіки пром-сті. - Донецьк: ІЕП НАН України, 2011. - 91 с.

2. Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи / С. І. Бандур, Т. А. Заяць, В.І. Куценко та ін.; за заг. ред. Б.М. Данилишина. - Черкаси: Брама-Україна, 2006. - 760 с.

3. Логачова Л. М. Інвестиційні підходи до розвитку соціальної інфраструктури / Л. М. Логачова // Економіка промисловості. - 2009. - № 2. - С. 197-202.

4. Трансформація соціальної інфраструктури в контексті забезпечення гуманітарного розвитку : кол. моногр. / В. М. Новіков, Н. М. Деєва, І. С. Каленюк [та ін.] ; за наук. ред. д.е.н., проф. В. М. Новікова, д.е.н., проф. З. С. Сіройча. — Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2015. – 384 с.

5. Соляр В. В. Обґрунтування перспективних напрямів розвитку соціальної інфраструктури регіону / В. В. Соляр // Регіональна економіка. - 2012. - № 1. - С. 200-207.

1. Antoniuk, V. P. and Prohnyimak, O. D. (2011) Formuvannia innovatsiinoi skladovoi sotsialnoi infrastruktury yak umovy zabezpechennia liudskoho rozvytku [Formation of innovative component of social infrastructure as a condition of achieving human development], In-t ekonomiky prom-sti NAN Ukrainy, Donets'k, Ukraine.

2. Bandur, S. I. Danylyshyn, B.M. Zaiats, T. A. and Kutsenko, V.I. (2006) Sotsialnyi rozvytok Ukrainy: suchasni transformatsii ta perspektyvy [Social Development of Ukraine: modern transformation and prospects], Brama-Ukraina, Cherkasy, Ukraine.

3. Lohachova, L. M. (2009) "Investytsiini pidkhody do rozvytku sotsialnoi infrastruktury", *Ekonomika promyslovosti*, vol. 2, pp. 197-202.

4. Novikov, V. M. Dieieva, N. M. Kaleniuk, I. S. and Siroich, Z. S. Transformatsiia sotsialnoi infrastruktury v konteksti zabezpechennia humanitarnoho rozvytku [Transformation of social infrastructure in the context of human development], PP Baliuk I. B., Vinnytsia, Ukraine.

5. Soliar, V. V. (2012) "Obgruntuvannia perspektyvnykh napriamiv rozvytku sotsialnoi infrastruktury rehionu", *Rehionalna ekonomika*, vol. 1, pp. 200-207.

Рецензент: Шаульська Л.В., д.е.н., професор, в.о. декана економічного факультету, Донецький національний університет.

16.09.2015

УДК 336.11

Коляда Тетяна

ВПЛИВ СУСПІЛЬНИХ ФІНАНСІВ НА РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР

Стаття присвячена визначенню впливу суспільних фінансів на регіональний розвиток та обґрунтуванню теоретичних підходів до вибору моделі міжбюджетних відносин в умовах унітарної держави задля підвищення ефективності надання суспільних благ і послуг на регіональному рівні. Проаналізовано дві основні теоретичні моделі фінансових відносин між центром та регіонами, визначено чинники, що впливають на ефективність надання суспільних благ та послуг в країні, обґрунтовано переваги бюджетної децентралізації. Розкрито теоретичні засади щодо доцільності розподілу компетенцій (функцій) та розмежування податкових надходжень між рівнями бюджетної системи. Визначено взаємозв'язок між рівнем фіскальної децентралізації та темпами економічного зростання.

Доведена визначальна роль бюджетної децентралізації, яка стимулює участь регіонів у власному розвитку, сприяє підвищенню рівня життя населення, забезпечує рівний доступу громадян до гарантованих державою суспільних благ і послуг на всій території країни, створює умови для стійкого економічного розвитку, як окремих регіонів, так і країни в цілому.

Ключові слова: суспільні фінанси, регіональний розвиток, міжбюджетні відносини, бюджетна децентралізація.